

JACEK WOJTYSIAK

MIĘDZY UKRYCIEM A JAWNOŚCIĄ

ESEJ Z FILOZOFII RELIGII
I TEOLOGII FILOZOFICZNEJ

DEUS ABSCONDITUS
DEUS REVELATUS

© Wydawnictwo WAM, 2023

© Jacek Wojtysiak, 2023

Książka powstała w ramach projektu badawczego „*Deus absconditus – Deus revelatus. Problem poznawczej niedostępności Boga i jego rozwiązania*”, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (nr 2018/29/B/HS1/00922).

Recenzenci naukowci

prof. Piotr Gutowski

prof. Dariusz Łukasiewicz

Opieka redakcyjna i redakcja tekstu

Katarzyna Stokłosa

Korekta

Dariusz Godoś

Projekt okładki

Dominik Wichler

Skład

Edycja

ISBN 978-83-277-3413-6

WYDAWNICTWO WAM

ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków

tel. 12 62 93 200

e-mail: wam@wydawnictwowam.pl

DZIAŁ HANDLOWY

tel. 12 62 93 254-255 • faks 12 62 93 496

e-mail: handel@wydawnictwowam.pl

KSIĘGARNIA WYSYŁKOWA

tel. 12 62 93 260

www.wydawnictwowam.pl

Druk i oprawa: TOTEM • Inowrocław

Spis treści

Wstęp	11
1. O ukryciu	15
<i>Trzy pytania – trzy ukrycia. Dwa punkty widzenia: wierzący (ukrycie dosłowne) i niewierzący (ukrycie metaforyczne). Tematyka książki</i>	
2. Ukrycie i ateizm	19
<i>Przykłady: złoto, osoba, Bóg. Argument z „ukrycia”. Cztery zarzuty – cztery pytania – cztery motywy. Rozróżnienia</i>	
3. Pojedynek na argumenty	25
<i>Dwie wersje argumentu z „ukrycia”. Zarzuty wobec przesłanek argumentu z istnienia niewierzących. Kontrargument z istnienia wierzących. Porównanie argumentów. Niezgoda i co dalej?</i>	
4. Wielki fakt wiary – liczby	33
<i>Liczbowa dysproporcja między wiarą a niewiarą. Argument z wielkiego faktu wiary. Ukryci niewierzący, czyli zarzut z nadliczenia. Wyższość niewiary, czyli zarzut z niedowartościowania. Argument poprawiony</i>	
5. Wielki fakt wiary – wyjaśnienie	41
<i>Naturalistyczne teorie religii. Modlitwa w lesie, czyli zarzut uproszczenia. Młot kowalski, czyli zarzut niewspółmierności. Probabilistyczna wersja argumentu. Rozrzutność, czyli zarzut nieistotności. Współmierność jako skuteczność. Paradoks naturalizacji. Trzecia droga? Argument poprawiony</i>	
6. Kręte drogi: doskonałość	59
<i>Natura i odmiany argumentacji teistycznej. Ludzie, kolczugowce i liczby. Możliwe światy. Warunki istnienia Boga. Byt bez blokera? Parodie i kontrprzykłady. Modalny argument ze zła. Spójność pojęcia Boga. Jeszcze o przymiotach i istnieniu. Argument w pigułce</i>	

Spis treści

7. Kręte drogi: przygodność 75
Podobieństwa i różnice. Pytanie o mrówki. Jeden kontrast i dwa warunki. Wieczna matka i wieczny truteń. Dwa pytania metafizyczne. Albo – albo. Spekulatywność i byty postulowane. Wyjątkowa ogólność i byty pierwsze. Ostateczność i dogmatyzm. Ujęcie intuicyjne. Znamiona przygodności. Koncepcje i odmiany bytu koniecznego. To jest Bóg
8. Przepaść zła 93
Wielki fakt zła. Dobro z dobra. Wolna wola – pluszowa wola. Za dużo spekulacji. Na co Bogu świat? Zasada łaski kreacyjnej. Łyżka dziegciu i eschatologia. Nieokreślone prawdopodobieństwo i problem zwycięstwa. Czy Bóg jest moralnie dobry? Dobroć stwarzania. Przepaść Ockhama
9. Objawienie, świadectwo, wspólnota 117
Ukrycie religijne. Monolog wyznawcy. Wiedza testimonialna. Aneks do monologu. Jeszcze o świadectwie. Czy tak postępuje Bóg? Problem wielości i skandal lokalności. „Wy macie swoją religię, a my swoją”. Konflikty i konwersje. „Szukajcie Pana, kiedy daje się znaleźć”
10. Chrześcijaństwo 135
Nowy monolog. Cztery prawdy. Treść, testimonium, historia. Jezus historii a Chrystus wiary. Kwadrylemat drugiego stopnia. A jednak nie. Krytyka kulturowa. Za mało dowodów. Wytrzeszcz oczu. Sub velamine. Aslan i Chrystus. Jeden fakt – różne perspektywy
11. Przeżycie religijne 161
*Potrzeba bliskości. Elitarne i zwyczajne doświadczenia religijne. Model Ingardena. Emocja wstępna. Postawa religijna. Przedmiot religijny. Kontemplacja. Jakość estetyczna. Jakość metafizyczna – jakość religijna. „Moc ukrzyżowana” i „głęboka cisza”.
Dopowiedzenia*

12. Między ukryciem a jawnością	181
<i>Dotychczasowe rezultaty. Ukrycie teoretyczne i transcendencja.</i>	
<i>Cele, poszukiwania, niewiara. Niewyraźna świadomość Boga.</i>	
<i>Ukrycie religijne i ukrycie doświadczeniowe. Wspólnota i Bóg.</i>	
<i>Projekcja a męczeństwo</i>	
Zamiast zakończenia: Nadchodzący	199
Dodatek: Odczarowywanie Dennetta	205
<i>Muzyka i religia. Nadprzyrodzoność. Zestaw pierwszy: placebo.</i>	
<i>Zestaw drugi: antropomorfizm. Zarządcy w szponach memów?</i>	
<i>Ateizm i autyzm</i>	
Bibliografia	215
Indeks nazwisk	225
Between Hiddenness and Openness: An Essay in the Philosophy of Religion and Philosophical Theology. Summary	229